

BEOS-447/25

Warszawa, 3 kwietnia 2025 r.

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. *SPS-III.020.53.12.2025*

Data wpływu *03.04.2025*

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie oceny skutków regulacji poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego (druk sejmowy nr 1131)

Na podstawie art. 34 ust. 9a uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

I. Problem, który zamierzają rozwiązać Wnioskodawcy

W deklarowanych skutkach regulacji Wnioskodawcy wskazują na systemowy problem związany z nadmiernym stosowaniem instytucji tymczasowego aresztowania. Wnioskodawcy podkreślają, że jedną z negatywnych konsekwencji tej praktyki jest narażenie Polski na odpowiedzialność z tytułu naruszania Europejskiej Konwencji Praw Człowieka¹.

II. Rozwiązanie rekomendowane przez Wnioskodawców

Jako środek zmierzający do rozwiązania wskazanych problemów Wnioskodawcy proponują znówelizowanie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego². Proponowane zmiany przewidują:

- 1) w razie złożenia w toku postępowania przygotowawczego wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania udostępnianie podejrzanemu i jego obrońcy akt na wniosek, a nie – jak obecnie – z urzędu; dostęp ma obejmować również dowody z zeznań świadków wskazujące na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony

¹ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284.

² Dz. U. z 2025 r. poz. 46.

- popelnił przestępstwo, okoliczności przemawiające za istnieniem zagrożeń dla prawidłowego toku postępowania lub możliwości popelnienia przez oskarżonego nowego, ciężkiego przestępstwa oraz określonej podstawy stosowania tego środka zapobiegawczego i konieczności jego stosowania (co obecnie jest wyłączone); należy również umożliwić sporządzenie odpisów lub kopii (art. 1 pkt 1 projektu);
- 2) konieczność zwolnienia zatrzymanego, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania go do dyspozycji sądu nie doręczono mu postanowienia o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania; obecnie przepisy przewidują również możliwość ogłoszenia zatrzymanemu tego postanowienia na posiedzeniu przeprowadzonym w trybie zdalnym (art. 1 pkt 2 projektu);
 - 3) zniesienie odstępstwa od wymogu przesłuchania podejrzanego przez sąd albo prokuratora przed zastosowaniem tymczasowego aresztowania, jeżeli jest to niemożliwe ze względu na stan zdrowia podejrzanego albo stan nietrzeźwości lub odurzenia, w jakim znajduje się podejrzany (art. 1 pkt 3 i 12 projektu);
 - 4) możliwość orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania jedynie w oparciu o ustalenia poczynione na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy (art. 1 pkt 4 i pkt 5 lit. a projektu);
 - 5) wprowadzenie obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 5 lit. b projektu);
 - 6) odstąpienie od możliwości prowadzenia zdalnych posiedzeń aresztowych (art. 1 pkt 5 lit. c projektu);
 - 7) pozbawienie sprzeciwu prokuratora wobec postanowienia w sprawie zmiany środka zapobiegawczego (tymczasowego aresztowania na poręczenie majątkowe) skutku w postaci wstrzymania wykonalności tego postanowienia do dnia jego uprawomocnienia (art. 1 pkt 6 lit. b projektu);
 - 8) zrównanie braku posiadania miejsca stałego pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej z brakiem posiadania stałego miejsca pobytu w Polsce jako przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania i pozostałych środków zapobiegawczych (art. 1 pkt 7 lit. a projektu);
 - 9) podniesienie z 8 do 10 lat górnej granicy zagrożenia karą jako przesłanki zastosowania środka tymczasowego (art. 1 pkt 7 lit. b projektu);
 - 10) podniesienie z roku do 2 lat dolnej granicy zagrożenia karą jako negatywnej przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 9 projektu);

- 11) wprowadzenie wymogu sprawnego prowadzenia postępowania przygotowawczego jako warunku dopuszczalności przedłużenia okresu tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 10 projektu);
- 12) rezygnację z regulacji uzależniającej przyjęcie poręczenia majątkowego od wykazania, że przedmiot poręczenia majątkowego nie pochodzi z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonanego na ten cel (art. 1 pkt 11 projektu).

Projekt zawiera przepisy przejściowe (art. 2-5 projektu).

Proponowana ustawa ma wejść w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia.

III. Inne rozwiązania rozważane przez Wnioskodawców

Wnioskodawcy nie rozważali alternatywnych środków. Jednocześnie jednak wskazali, że do rozwiązania problemu wskazanego w pkt. I niniejszej opinii zmierzają dwa inne projekty przedłożone w obecnej kadencji Sejmu. W ocenie Wnioskodawców zawarte tam propozycje nie są optymalne.

IV. Rozwiązania przyjmowane w innych państwach, w szczególności państwach członkowskich OECD/UE

Według danych uzyskanych w ramach projektu SPACE I realizowanego na zlecenie Rady Europy i obejmującego m.in. statystyki dotyczące tymczasowego aresztowania, 31 stycznia 2023 r. średnio prawie jedna trzecia osadzonych w europejskich więzieniach przebywała w areszcie tymczasowym (dla państw UE średnia ta wynosiła 25%). W państwach UE odsetek tymczasowo aresztowanych wśród osób osadzonych był najwyższy w Luksemburgu (49%), Holandii (45%) i na Maltcie (39%), a najniższy w Czechach (7,5%), Litwie (11%) i Polsce (11%)³. Z kolei średni czas trwania tymczasowego aresztowania w 2020 r. był najdłuższy w Słowenii (12,9 miesiąca), na Węgrzech (12,3 miesiąca) i w Grecji (11,5 miesiąca), a najkrótszy na Maltcie (2,4 miesiąca), w Irlandii (2,5 miesiąca) i na Litwie (2,8 miesiąca)⁴. ETPC w latach 2011-2015 stwierdził ponad 400 naruszeń artykułu 5 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności w kontekście tymczasowego aresztowania wobec państw członkowskich UE, co stanowiło 14% wszystkich naruszeń stwierdzonych wobec państw członkowskich UE⁵.

³ M. F. Aebi, E. Cocco, *SPACE I - 2023 – Council of Europe Annual Penal Statistics: Prison populations*, Council of Europe 2024, https://wp.unil.ch/space/files/2024/11/SPACE_I_2023_Report.pdf. [wszystkie źródła internetowe cytowane w niniejszej opinii zostały sprawdzone 3 IV 2025].

⁴ *Non-paper from the Commission services in the context of the adoption of the Recommendation on procedural rights of suspects and accused persons subject to pre-trial detention and on material detention conditions*, 15292/22, 2 XII 2022, <https://commission.europa.eu/system/files/2022-12/JHA%20Non-paper%20st15292%20en22.pdf>. Ranking nie obejmuje Belgii, Cypru, Chorwacji, Danii, Francji, Litwy, Niemiec, Polski i Szwecji z uwagi na brak danych.

⁵ *A Measure of Last Resort? The practice of pre-trial detention decision making in the EU*, Fair Trials, 2016, <https://www.fairtrials.org/app/uploads/2022/01/A-Measure-of-Last-Resort-Full-Version.pdf>. W 2023 r., wg statystyk ETPC, odnotowano 54 przypadki naruszenia art. 5 Konwencji o Ochronie Praw

Wśród państw UE stosowane są zróżnicowane rozwiązania w odniesieniu do poszczególnych aspektów tymczasowego aresztowania, będących przedmiotem projektu⁶. W dołączonym do projektu DSR opisano uregulowania odnoszące się do instytucji tymczasowego aresztowania w czterech państwach (w Czechach, Francji, Hiszpanii i Niemczech). BEOS nie wnosi uwag do tych informacji. Z uwagi na mnogość rozwiązań proponowanych w projekcie, poniżej odniesiono się do wybranych aspektów mających istotny wpływ na prawa oskarżonego oraz długość trwania tymczasowego aresztowania, w tym przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania, dostępu do akt, maksymalnej długości stosowania tymczasowego aresztowania oraz wymogu przesłuchania podejrzanego.

Jeżeli chodzi o przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania, to we wszystkich państwach członkowskich UE istnieje wymóg stwierdzenia uzasadnionego podejrzenia (lub równoważne/wyższe kryterium dowodowe). Wszystkie państwa członkowskie wśród podstaw do zastosowania tymczasowego aresztowania uwzględniają także ryzyko ucieczki oskarżonego oraz ryzyko popełnienia poważnego przestępstwa, przy czym przesłanka surowej kary jako podstawa tymczasowego aresztowania jest różnie interpretowana i regulowana. Jednocześnie surowość kary nie jest zazwyczaj samodzielną przesłanką, ale elementem szerszej oceny zastosowania tymczasowego aresztowania. We Włoszech areszt tymczasowy jest dopuszczalny przy poważnym podejrzeniu popełnienia przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności na okres nie krótszy niż 5 lat, jeżeli istnieje ryzyko ponownego popełnienia takiego przestępstwa (art. 274 kodeksu postępowania karnego⁷). W Hiszpanii w art. 503 ustawy o postępowaniu karnym⁸ wskazano, że tymczasowe aresztowanie można zastosować, gdy istnieją dowody, że doszło do popełnienia przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności wynoszącą 2 lata lub więcej (lub krótszą – w przypadku, gdy oskarżony ma już kartotekę kryminalną). Natomiast w Szwecji osobę podejrzaną o popełnienie przestępstwa, za które grozi kara pozbawienia wolności na okres co najmniej 1 roku, można zatrzymać, jeżeli istnieje ryzyko ucieczki, niszczenia dowodów lub ponownego popełnienia przestępstwa (rozdział 24 art. 1 kodeksu postępowania cywilnego⁹).

Ponadto, w niektórych państwach stosowana jest przesłanka ryzyka stanowienia zagrożenia dla porządku publicznego (np. w Belgii, Estonii, Francji czy Holandii). Wśród przesłanek występujących w nielicznych państwach wskazać można: brak powiązań z danym krajem lub brak stałego miejsca zamieszkania w tym

Człowieka i Podstawowych Wolności w państwach członkowskich UE, z czego najwięcej na Węgrzech i we Włoszech (po 14), *Violations by Article and by State*, <https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/stats-violation-2023-eng?download=true>.

⁶ *Rights of suspects and accused persons who are in pre-trial detention (exploratory study)*, European Commission, November 2022, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/83b9e28f-6954-11ed-b14f-01aa75ed71a1/language-en>.

⁷ *Codice di procedura penale*, tekst w j. włoskim: <https://www.altalex.com/documents/news/2014/09/03/misure-cautelari-personali>.

⁸ *Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal*, BOE-A-1882-6036 ze zm., tekst w j. hiszpańskim: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1882-6036&tn=1&p=20250103>.

⁹ *Rättegångsbalk* (1942:740), tekst w j. szwedzkim: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rattgangsbalk-1942740_sfs-1942-740/.

kraju i związane z tym ryzyko ucieczki (Belgia, Finlandia), nieznaną lub niepewną tożsamość oskarżonego (Finlandia, Słowenia), ryzyko, że oskarżony nie będzie przestrzegał nałożonych przez sąd warunków (Malta) oraz ryzyko dla bezpieczeństwa oskarżonego (Chorwacja, Francja, Malta, Portugalia, Słowacja)¹⁰.

Jeśli chodzi o dolną granicę zagrożenia karą jako negatywną przesłankę zastosowania tymczasowego aresztowania, to występuje ona w większości państw członkowskich UE (wyjątek stanowią m.in. Cypr, Irlandia, Malta, Rumunia, Słowacja i Słowenia). W Bułgarii i na Łotwie przesłanką taką jest popełnienie czynu zagrożonego karą pozbawia wolności. W Chorwacji czy Estonii tymczasowe aresztowanie nie może być zastosowane w stosunku do podejrzanych o występki. Spośród państw, w których określono dolną granicę zagrożenia karą jako negatywną przesłankę, najniższa dolna granica zagrożenia karą występuje w Niemczech – 6 miesięcy, a najwyższa – 5 lat w Grecji i we Włoszech¹¹.

W niektórych państwach wskazano w przepisach maksymalną długość trwania tymczasowego aresztowania. Przykładowo w Niemczech jest to 6 miesięcy, a dłuższy okres jest możliwy tylko w wyjątkowych sytuacjach, np. gdy szczególne trudności lub nietypowy zakres postępowania lub inny ważny powód nie pozwalają na wydanie wyroku i uzasadniają dalsze stosowanie aresztu (§ 121 niemieckiego kodeksu postępowania karnego¹²). We Włoszech łączny czas trwania aresztu tymczasowego nie może przekroczyć (art. 303 ust. 4 kodeksu postępowania karnego¹³): 2 lat (w przypadku przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 6 lat), 4 lat (w przypadku przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności o górnej granicy 12 lat) lub 6 lat (w przypadku przestępstw zagrożonych karą dożywocia lub karą pozbawienia wolności o maksymalnym wymiarze przekraczającym 20 lat). Maksymalnego okresu trwania aresztu nie wskazano np. we Francji, gdzie zgodnie z art. 144-1 kodeksu postępowania karnego¹⁴ areszt tymczasowy nie może trwać „dłużej niż rozsądny okres”, mając na względzie powagę czynów, o które oskarżono osobę podejrzaną, i złożoność śledztwa niezbędnego do ustalenia prawdy. Z kolei w Hiszpanii (art. 504 ustawy o postępowaniu karnym¹⁵) zapisano, że tymczasowe aresztowanie powinno trwać tak długo, jak jest to konieczne dla osiągnięcia jego celów i dopóki utrzymują się przyczyny jego zastosowania.

W zakresie udostępniania akt w sprawach o zastosowanie tymczasowego aresztowania w Danii obrońca ma prawo wglądu do wszystkich dokumentów znajdujących się w aktach sprawy, jednak odmowa wglądu jest możliwa z uwagi na ściśle określone okoliczności. We Francji akta sprawy są udostępniane adwokatowi podejrzanego najpóźniej na cztery dni robocze przed każdym przesłuchaniem podejrzanego. W Niemczech obrońca powinien być upoważniony do wglądu w te

¹⁰ *Rights of suspects and accused...*, op. cit., s. 55-58.

¹¹ Ibidem, s. 54-55.

¹² *Strafprozeßordnung (StPO)*, tekst w j. niemieckim: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/BJNR006290950.html>.

¹³ *Codice di procedura penale*, op. cit.

¹⁴ *Code de procédure pénale*, tekst w j. francuskim: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000043342511.

¹⁵ *Real Decreto de 14 de septiembre de 1882 por el que se aprueba la Ley de Enjuiciamiento Criminal*, op. cit.

akta sprawy, które są dostępne dla sądu lub które musiałyby być udostępnione sądowi w przypadku postawienia zarzutów, jak również wglądu do dowodów znajdujących się w oficjalnym depozycie. Jednak jeżeli fakt, że dochodzenie zostało zakończone, nie został jeszcze odnotowany w aktach sprawy, obrońcy można odmówić wglądu do akt lub ich poszczególnych części, jak również wglądu do dowodów znajdujących się w urzędowym depozycie, o ile może to zagrozić celowi śledztwa. Jednocześnie, jeżeli spełnione są powyższe warunki, a zastosowano wobec oskarżonego tymczasowe aresztowanie (lub złożono wniosek o takie aresztowanie), informacje mające znaczenie dla oceny zgodności z prawem takiego pozbawienia wolności muszą zostać udostępnione obrońcy w odpowiedniej formie, aby umożliwić wgląd do akt¹⁶.

Dostęp do akt może być realizowany w formie papierowej lub w wersji elektronicznej. W części państw członkowskich UE proces digitalizacji akt jest w toku, na przykład we Włoszech, Niemczech czy we Francji, gdzie akta są stopniowo digitalizowane od 2018 r., a zakończenie tego procesu zaplanowano na 2025 rok¹⁷. Francuski kodeks postępowania karnego przyznaje obrońcom prawo do samodzielnego sporządzenia reprodukcji całości lub części akt za pomocą dowolnych środków, w szczególności za pomocą przenośnego skanera lub poprzez wykonanie fotografii. Nie pozbawia to adwokata prawa do uzyskania, w przypadkach i w terminach przewidzianych w kodeksie, odpisu akt sprawy z sądu. Jeżeli akta sprawy zostały sporządzone w formie cyfrowej, adwokat nie może odmówić przyjęcia odpisu w formie cyfrowej. W przypadku częściowej digitalizacji akt, kopia części akt, która nie została zdigitalizowana, jest przekazywana w wersji papierowej¹⁸.

Wymóg przesłuchania oskarżonego przed podjęciem decyzji w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania przewidziano w zdecydowanej większości państw członkowskich UE. Pewne wyjątki w tym zakresie istnieją jednak w Niemczech, Portugalii i Słowacji. W Niemczech sąd ma obowiązek wysłuchać oskarżonego, jeżeli ten ostatni o to wnioskuje (w razie braku wniosku oskarżonego to sąd decyduje, czy przesłuchać oskarżonego), w Portugalii obowiązek ten nie ma zastosowania w sytuacjach, gdy brak możliwości przesłuchania jest należycie uzasadniony, a przesłuchanie może odbyć się podczas pierwszego przesłuchania przed sądem. Na Słowacji decyzja w sprawie tymczasowego aresztowania może zostać podjęta bez przesłuchania oskarżonego tylko wtedy, gdy oskarżony wyraźnie

¹⁶ J. McBride, *A Comparative Study on Legislation and Practice Regarding Arrest, Custody and Pre-Trial Detention in Selected Council of Europe Member States*, Council of Europe, 2021, <https://rm.coe.int/comparative-study-jeremy-mcbride-en/native/1680a56856>; *Bekendtgørelse af lov om retsens pleje*, LBK nr 1160 af 05/11/2024, tekst w j. duńskim: <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/2024/1160>; *Code de procédure pénale*, art. 114, tekst w j. francuskim:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071154/LEGISCTA000006167425/#LEGISCTA000006167425; *German Code of Criminal Procedure (Strafprozeßordnung – StPO)*, tekst w j. niemieckim: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stpo/englisch_stpo.html#p1441.

¹⁷ S. Tarapata, D. Zając, W. Górski, M. Słomka, *Tymczasowe aresztowanie w Polsce. Dlaczego jest źle? Jak powinno być? Analiza prawna na tle przepisów państw Europy*, red. M. Małecki, Kraków 2023, https://kipk.pl/wp-content/uploads/2023/10/kipk_tymczasowearesztowanieraport.pdf, s. 126.

¹⁸ *Code de procédure pénale*, tekst w j. francuskim: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/id/LEGISCTA000045584893/>.

zażądał podjęcia decyzji pod jego nieobecność lub gdy stan zdrowia oskarżonego na to nie pozwala. Obowiązku przesłuchania przed podjęciem decyzji w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania nie przewidziano natomiast w Chorwacji (oskarżony ma prawo do udziału w posiedzeniu sądu, jednak nie przewidziano obowiązku przesłuchania go) oraz we Włoszech. Zgodnie z prawem włoskim sąd może bowiem podjąć decyzję o tymczasowym aresztowaniu przed przesłuchaniem oskarżonego, jednak sąd ma obowiązek przesłuchać go niezwłocznie, nie później niż w ciągu 5 dni od tymczasowego aresztowania¹⁹.

W ankietach przesłanych w ramach konsultacji społecznych dotyczących analizowanego projektu nie odniesiono się do konkretnych rozwiązań przyjmowanych w innych państwach, w szczególności państwach członkowskich OECD/UE.

V. Skutki prawne projektowanej ustawy

I. Uwagi wstępne

Zgodnie z uzasadnieniem projektu, proponowana regulacja ma zmierzać do realizacji dwóch podstawowych celów. Pierwszym z nich jest zminimalizowanie problemu nadmiernego stosowania tymczasowego aresztowania, który – w opinii Wnioskodawców projektu – prowadzi do potencjalnych naruszeń praw i wolności chronionych m.in. przepisami Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności²⁰. Drugim celem – choć niewyrażonym wprost we wstępie do uzasadnienia projektu to wynikającym wyraźnie z dalszej części tegoż uzasadnienia – jest wprowadzenie mechanizmów usprawniających oraz zwiększających transparentność procedur stosowania tymczasowego aresztowania, w szczególności poprzez zagwarantowanie oskarżonym oraz ich obrońcom szerszego dostępu do akt postępowania i wyeliminowanie rozwiązań, które w ocenie Wnioskodawców projektu nadmiernie ograniczają prawo do obrony.

Powyższe mają zostać osiągnięte poprzez wprowadzenie proponowanych projektem zmian do ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego²¹. Proponowane zmiany mają charakter wielopłaszczyznowej reformy, której poszczególne rozwiązania punktowo modyfikują różne fragmenty Kodeksu postępowania karnego. Celem takiej konstrukcji jest wyeliminowanie zaobserwowanych przez Wnioskodawców nieprawidłowości w zakresie m.in. zagwarantowania rzeczywistej możliwości realizacji prawa do obrony oskarżonego w związku z wnioskiem aresztowym, przywrócenia prawidłowej równowagi stron (zasady równości broni) w postępowaniu karnym oraz zapobieżenia nadmiernemu i przedłużającemu się stosowaniu tymczasowego aresztowania. Podkreślenia wymaga, że projekt stanowi element szerszych propozycji systemowych związanych z instytucją tymczasowego aresztowania w Polsce – zob. np. projekt z dnia 20 lutego

¹⁹ *Rights of suspects and accused ...*, op. cit., s. 79-88.

²⁰ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2.

²¹ Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm., dalej: „k.p.k.”

2025 r. ustawy zmieniającej ustawę Kodeks karny wykonawczy²², czy projekty z druku nr 865 z 4 listopada 2024 r. (wniesiony przez posłów Klubu Parlamentarnego Polska 2050 - Trzecia Droga)²³ oraz druku nr 935 z 12 grudnia 2024 r. (wniesiony przez posłów Klubu Poselskiego Konfederacja)²⁴.

Przed szczegółową analizą treści projektu należy wskazać, że zgodnie z przepisami k.p.k. za podejrzanego uważa się osobę, co do której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów albo której bez wydania takiego postanowienia postawiono zarzut w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego²⁵. Jednocześnie, gdy k.p.k. posługuje się w znaczeniu ogólnym określeniem „oskarżony”, odpowiednie przepisy mają zastosowanie także do podejrzanego²⁶ – podobne zastrzeżenie należy poczynić w stosunku do tez przedstawionych poniżej w zakresie analizy projektu.

II. Wzmocnienie prawa podejrzanego do informacji w postępowaniu karnym (art. 1 pkt 1, 4, 5 lit. a projektu)

W projekcie zaproponowano zmiany zmierzające do wzmocnienia prawa podejrzanego do informacji w postępowaniu karnym realizowane poprzez zmianę przepisów dotyczących w szczególności: (1) dostępu do materiału dowodowego stanowiącego podstawę wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania (art. 156 § 5a k.p.k.), (2) podstawy dowodowej zastosowania lub przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania (art. 249a k.p.k.) oraz (3) możliwości wyodrębnienia części dowodów stanowiących podstawę zastosowania lub przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania i zaniechania udostępnienia ich oskarżonemu i jego obrońcy (art. 250 § 2b k.p.k.).

Należy podkreślić, że przepisy umożliwiające arbitralne wyłączenie jawności części materiałów postępowania przygotowawczego, mających uzasadniać wniosek prokuratora w przedmiocie tymczasowego aresztowania były już historycznie oceniane przez Trybunał Konstytucyjny, który w tym zakresie wskazał na właściwy wzorzec kontroli konstytucyjności w postaci art. 2 oraz art. 42 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, przepisy odmawiające obronie dostępu do materiałów postępowania przygotowawczego, należy oceniać z perspektywy rzeczywistej dostępności realizacji prawa do obrony w wymiarze materialnym i formalnym a następnie proporcjonalności oraz subsydiarności ograniczenia²⁷. W ocenie Wnioskodawców projektu obecnie obowiązujące regulacje k.p.k. tak sformułowanego testu konstytucyjności nie spełniają, a jednocześnie pozostają w sprzeczności ze standardami wynikającymi z przepisów Dyrektywy 2012/13/UE z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie prawa do informacji w postępowaniu karnym²⁸.

²² Numer/Nr druku RPW/6677/2025.

²³ Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, druk sejmowy nr 865 Sejmu RP X kadencji.

²⁴ Poselski projekt ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia nadużywania tymczasowego aresztowania oraz ochrony praw osób tymczasowo aresztowanych, druk nr 935, Sejmu RP X kadencji.

²⁵ Art. 71 § 1 k.p.k.

²⁶ Art. 71 § 3 k.p.k.

²⁷ Wyrok TK z dnia 3 czerwca 2008 r., sygn. K 42/07, OTK-A 2008, Nr 5, poz. 77.

²⁸ Dz.U.UE.L.2012/142 z dnia 2012.06.01, dalej: „Dyrektywa 2012/13/UE”.

oraz standardami realizacji prawa do obrony wynikającymi z ukształtowanej linii orzeczniczej Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Istotnie projektowane zmiany zmierzają do wzmocnienia prawa podejrzanego do informacji w postępowaniu karnym w związku ze złożonym wnioskiem o zastosowanie lub przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania, a zatem także do zwiększenia realizacji konstytucyjnego prawa do obrony we wszystkich stadiach postępowania (art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Realizacja prawa do obrony z art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w wymiarze materialnym polega właśnie m.in. na możliwości zapoznawania się z materiałem dowodowym – nie sposób wyobrazić sobie sformułowania prawidłowej strategii obrony bez możliwości zapoznania z dowodami mającymi stanowić podstawę zarzutów²⁹. W zakresie podstawy dowodowej wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania kluczowe jest poznanie całości materiału dowodowego mającego przemawiać za izolacją oskarżonego – możliwość ta jest ograniczona w świetle obecnie obowiązujących art. 156 § 5a k.p.k., art. 249a § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 250 § 2b k.p.k.

Odnosząc się do drugiego z przywołanych wzorców, tj. przepisów Dyrektywy 2012/12/UE, należy wskazać, że zgodnie z art. 7 ust. 1 tejże dyrektywy, w przypadku gdy osoba zostaje zatrzymana i aresztowana na jakimkolwiek etapie postępowania karnego, państwa członkowskie zapewniają osobom zatrzymanym lub ich obrońcom dostęp do będących w posiadaniu właściwych organów dokumentów, które są związane z konkretną sprawą i mają istotne znaczenie dla skutecznego zakwestionowania, zgodnie z prawem krajowym, legalności zatrzymania lub aresztowania. Wydaje się, że w świetle tego standardu również całokształt materiału dowodowego mającego stanowić podstawę zastosowania lub utrzymania tymczasowego aresztowania oskarżonego lub podejrzanego powinien zostać udostępniony jemu oraz jego obrońcy.

Wreszcie prawo do obrony oskarżonego w związku z wnioskiem o stosowanie tymczasowego aresztowania oparte jest na art. 6 ust. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekając w oparciu o ten wzorzec konwencyjny wskazywał m.in., że informacje kluczowe dla oceny legalności tymczasowego aresztowania, takie jak powody, które zdaniem prokuratury uzasadniają przedłużenie okresu pozbawienia wolności – powinny być w odpowiednim trybie udostępnione obrońcy³⁰. Europejski Trybunał Praw Człowieka rozpoznaje wprowadzić konieczność utrzymania pewnej części dowodów w tajemnicy w celu skutecznego prowadzenia postępowania, wskazując jednak, że ochrona prawidłowego toku postępowania nie może prowadzić do nadmiernego ograniczenia prawa do obrony, w szczególności poprzez uniemożliwienie zapoznania się z materiałem dowodowym mającym stanowić podstawę detencji podejrzanego lub oskarżonego³¹. Trybunał akcentuje również konieczność przedstawiania w postanowieniach o przedłużeniu tymczasowego aresztowania szczegółowego uzasadnienia, opartego na konkretnych przesłankach świadczących o realnym

²⁹ Zob. Wyrok TK z dnia 17 lutego 2004 r., sygn. SK 39/02, OTK-A 2004, Nr 2, poz. 7.

³⁰ Wyrok ETPC z dnia 15 stycznia 2008 r. w sprawie *Łaszkiewicz przeciwko Polsce*, skarga nr 28481/03.

³¹ Wyrok ETPC z dnia 13 lutego 2001 r. w sprawie *Garia Alba przeciwko Niemcom*, skarga nr 23541/94.

istnieniu ryzyka zakłócania postępowania, co także implikuje przedstawienie relewantnego materiału dowodowego w tym zakresie³².

W konsekwencji, objęte projektowaną zmianą art. 156 §5a k.p.k. w zw. z art. 249 a § 1 i 2 k.p.k. były krytykowane w doktrynie i orzecznictwie jako regulacje umożliwiające odmówienie obronie dostępu do akt sprawy w części obejmującej zeznania świadków, o których mowa w art. 250 § 2b k.p.k., w sytuacji gdy zeznania te stanowią podstawę zastosowania tymczasowego aresztowania i mają istotne znaczenie dla możliwości skutecznego zakwestionowania legalności i zasadności tej decyzji. W konsekwencji wskazuje się, że stanowią one nieproporcjonalne ograniczenie konstytucyjnego prawa do obrony, co może prowadzić do sytuacji, w której sąd orzekający w przedmiocie stosowania tymczasowego aresztowania zobowiązany będzie na mocy zasady pierwszeństwa prawa Unii odstąpić od stosowania art. 156 § 5a w zw. z art. 249a § 1 i art. 250 § 2b k.p.k. jako sprzecznego z bezpośrednio skutecznym przepisem art. 7 ust. 1 Dyrektywy 2012/13³³.

W projekcie postuluje się przede wszystkim uchylenie art. 250 § 2b k.p.k., zgodnie z którym jeżeli zachodzi uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia albo wolności świadka lub osoby dla niego najbliższej, prokurator dołącza do wniosku, o którym mowa w § 2a, w wyodrębnionym zbiorze dokumentów, dowody z zeznań świadka, których nie udostępnia się oskarżonemu i jego obrońcy, który to przepis ogranicza konstytucyjne i konwencyjne prawo do obrony w opisanym powyżej zakresie. W konsekwencji postuluje się także zmianę treści art. 249a k.p.k. poprzez usunięcie z zakresu podstaw orzeczenia o zastosowaniu lub przedłużeniu tymczasowego aresztowania materiału dowodowego regulowanego obecnie przepisem art. 250 § 2b k.p.k. Zachowanie spójności regulacji k.p.k. w następstwie uchylenia ww. przepisu wymusza również zmianę treści art. 156 § 5a k.p.k. w sposób postulowany w projekcie, albowiem dotychczasowa treść tego przepisu odnosi się również do dowodów, o których mowa w art. 250 § 2b k.p.k.

Skutkiem prawnym wprowadzenia zmian proponowanych w art. 1 pkt 1, 4, 5 lit. a projektu będzie zatem wzmocnienie prawa podejrzanego lub oskarżonego do obrony poprzez umożliwienie zapoznania się z całością materiału dowodowego mającego stanowić podstawę zastosowania lub przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania, zgodnie z przywołanymi wzorcami konstytucyjnymi, konwencyjnymi oraz przepisami Dyrektywy 2012/12/UE. Proponowana treść art. 156 § 5a k.p.k. wprowadza także obowiązek niezwłocznego zawiadomienia podejrzanego i jego obrońcy o złożeniu wniosku o zastosowanie lub przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania oraz pouczenia o prawie do zapoznania się z materiałami postępowania. Udostępnienie materiałów w części zawierającej treść dowodów dołączonych do wniosku w powyższym zakresie nastąpi na wniosek obrońcy lub podejrzanego, co umożliwi realizację gwarancji procesowych

³² Wyrok ETPC z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie *Migoń przeciwko Polsce*, skarga nr 24244/94; wyrok ETPC z dnia 18 września 2012 r. w sprawie *Dochwał przeciwko Polsce*, skarga nr 31622/07.

³³ Zob. M. Kurowski, [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2025 oraz przywołane tamże postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 8 kwietnia 2020 r., II AKz 207/20, „Palestra” 2020, nr 12.

omówionych w tej części opinii. Jednocześnie projekt zakłada wprost umożliwienie sporządzenia odpisów lub kopii tych materiałów, co również przyczyni się do wzmocnienia perspektyw realizacji prawa do obrony, pozwalając na bardziej efektywne konstruowanie strategii obrony na dalszym etapie postępowania z uwagi na możliwość stałego dostępu do sporządzonych odpisów lub kopii materiałów. Europejski Trybunał Praw Człowieka także w licznych orzeczeniach przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wskazywał, że prawo do sporządzenia notatek, odpisów lub kopii akt wielokrotnie stanowi element kluczowy dla realizacji prawa do obrony³⁴.

III. Zaniechanie zdalnych posiedzeń aresztowych (art. 1 pkt 2, 5 lit. c projektu)

Przepisy projektu zmierzają do odstąpienia od dopuszczalności prowadzenia posiedzeń aresztowych przy użyciu urządzeń technicznych, umożliwiających przeprowadzenie takich posiedzeń na odległość z jednoczesnym bezpośrednim przekazem obrazu i dźwięku. Obecnie przepisy art. 250 § 3b-3h k.p.k. umożliwiają w szczególności odstąpienie od przymusowego doprowadzenia do sądu podejrzanego, jeżeli zostanie zapewniony udział podejrzanego w posiedzeniu, w szczególności złożenie przez niego wyjaśnień przy użyciu ww. urządzeń. Co istotne, obrońca podejrzanego musi obecnie w tym zakresie dokonać wyboru – albo stawić się na posiedzenie w trybie zdalnym w miejscu przebywania podejrzanego, co umożliwi mu najpełniejszą realizację możliwości kontaktu z podejrzanym i porozumienia z nim w celu realizacji jego prawa do obrony, albo wziąć udział w tymże posiedzeniu w sądzie, tak aby mając na uwadze zasadę bezpośredniości postępowania i zalety bezpośredniości obrony lepiej reprezentować interesy podejrzanego przed sądem (art. 250 § 3d k.p.k., przy czym przepis ten zakłada także zobowiązanie obrońcy do udziału w posiedzeniu w budynku sądu z uwagi na konieczność uchylenia ryzyka nierozstrzygnięcia wniosku w przedmiocie zastosowania tymczasowego aresztowania przed upływem dopuszczalnego czasu zatrzymania podejrzanego, co utrudnia realizację kontaktu z podejrzanym). Wprawdzie przepis art. 250 § 3e k.p.k. pozwala na wniosek podejrzanego lub obrońcy na zarządzenie przez sąd przerwy na czas oznaczony i zezwolenie na telefoniczny kontakt obrońcy z podejrzanym (w braku przesłanek negatywnych enumerowanych w tym przepisie), to nie ulega wątpliwości, że taka pośrednia forma kontaktu z podejrzanym stanowi osłabienie standardu realizacji prawa do obrony w wymiarze formalnym, tj. w zakresie możliwości współpracy z ustanowionym w sprawie obrońcą.

Przepisy umożliwiające tzw. zdalne posiedzenia aresztowe zostały wprowadzone do k.p.k. ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19³⁵ i były uzasadnione potrzebą zachowania prawidłowego toku postępowania karnego w trakcie pandemii COVID-19 w związku

³⁴ Zob. A. Romkowski, *Zaskarżalność odmowy sporządzenia odpisów lub kopii akt w postępowaniu przygotowawczym*, „Forum Prawnicze” 2003, nr 1, s. 68-72 przywołane tamże orzeczenia ETPC: wyrok ETPC z 24 kwietnia 2007 r. w sprawie *Matyjek przeciwko Polsce*, skarga nr 38184/03; wyrok ETPC z 15 stycznia 2008 r. w sprawie *Luboch przeciwko Polsce*, skarga nr 37469/05; wyrok ETPC z 17 lutego 2009 r. w sprawie *Jałowiecki przeciwko Polsce*, skarga nr 34030/07.

³⁵ Dz.U. 2022, poz. 2141 t.j. z dnia 19 października 2022 r.

z wprowadzonymi w tym zakresie ograniczeniami bezpieczeństwa wpływającymi także na funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości. Nie ulega jednocześnie wątpliwości, że ten nadzwyczajny tryb prowadzenia posiedzenia aresztowego ograniczał możliwość obrony podejrzanego, w szczególności w zakresie jego nieskrępowanego kontaktu z obrońcą. O ile zatem takie ograniczenie mogło być uznane za konieczne w trakcie pandemii COVID-19 z perspektywy wzorców z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (m.in. potrzeby ochrony zdrowia) to obecnie to uzasadnienie straciło na aktualności.

Skutkiem prawnym proponowanych zmian w tym zakresie będzie zaniechanie prowadzenia tzw. zdalnych posiedzeń aresztowych i przywrócenie konieczności umożliwienia podejrzanemu i jego obrońcy osobistego stawiennictwa podczas posiedzenia w przedmiocie wniosku o zastosowanie lub przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania.

IV. Rezygnacja z wyjątku od obowiązku ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów (art. 1 pkt 3, 12 projekt)

Zgodnie z obecnie obowiązującym art. 313 §1 k.p.k., jeżeli dane istniejące w chwili wszczęcia śledztwa lub zebrane w jego toku uzasadniają dostatecznie podejrzenie, że czyn popełniła określona osoba, wydaje się postanowienie o przedstawieniu zarzutów, ogłasza je niezwłocznie podejrzanemu i przesłuchuje się go, chyba że ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju. Przepisami ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw³⁶ dodano art. 313 §1a k.p.k., zgodnie z którym od ogłoszenia postanowienia i przesłuchania podejrzanego, o których mowa w art. 313 § 1 k.p.k., można odstąpić, jeżeli nie jest możliwe ich przeprowadzenie ze względu na stan zdrowia podejrzanego albo stan nietrzeźwości lub odurzenia w jakim znajduje się podejrzany, a zachodzi potrzeba niezwłocznego zastosowania środka zapobiegawczego. W takim wypadku należy ogłosić postanowienie o przedstawieniu zarzutów i przesłuchać podejrzanego w terminie 7 dni od ustania okoliczności uniemożliwiającej wykonanie tych czynności. W doktrynie rozwiązanie to było krytykowane m.in. ze względu na fakt, że bezzasadnie zrównuje ono niezależny od podejrzanego stan zdrowia z zawinionym stanem nietrzeźwości lub odurzenia, a ponadto w nieuzasadniony sposób łączy skrócone przedstawienie zarzutów z pilną potrzebą zastosowania środka zapobiegawczego, mimo że są to odrębne kwestie³⁷.

Projekt zakłada uchylene art. 313 §1a k.p.k. oraz skorelowanego z nim art. 249 § 3a k.p.k., zgodnie z którym, jeżeli przesłuchanie podejrzanego przez sąd albo prokuratora nie jest możliwe ze względu na okoliczności wskazane w art. 313 § 1a, określonego w art. 249 §3 k.p.k., wymogu przesłuchania podejrzanego przed zastosowaniem środka zapobiegawczego nie stosuje się. Skutkiem prawnym projektowanych zmian w tym zakresie będzie przywrócenie konieczności ogłoszenia

³⁶ Dz.U. 2023, poz. 1860 t. j. z 13 września 2023 r.

³⁷ K. Boratyńska, P. Czarnecki, R. Koper, [w:] A. Sakowicz (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*. Warszawa 2025, 949-951.

postanowienia o przedstawieniu zarzutów i niezwłocznego ogłoszenia go podejrzanemu także w sytuacji, gdy przeprowadzenie tych czynności jest niemożliwe ze względu na stan zdrowia podejrzanego albo stan nietrzeźwości lub odurzenia w jakim znajduje się podejrzany, a zachodzi potrzeba niezwłocznego zastosowania środka zapobiegawczego.

V. Wprowadzenie obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 5 lit. b projektu)

Zgodnie z obecnie obowiązującym brzmieniem art. 250 § 3 k.p.k., prokurator, przesyłając wraz z aktami sprawy wniosek o stosowanie tymczasowego aresztowania, poucza podejrzanego o przysługujących mu w wypadku zastosowania tymczasowego aresztowania uprawnieniach oraz zarządza jednocześnie doprowadzenie go do sądu. Projekt przewiduje nałożenie na prokuratora kierującego wnioskem o stosowanie tymczasowego aresztowania obowiązku doręczenia podejrzanemu jego odpisu, co ma pozwolić osobie objętej wnioskiem na niezwłoczne poznanie jego treści i podstaw, a zatem także pełniejsze umożliwienie rzeczywistej realizacji prawa do obrony.

Dodatkowo zgodnie z projektem odpis wniosku o stosowanie tymczasowego aresztowania ma być przesyłany sądowi w formie elektronicznej. Sąd zaś po otrzymaniu wniosku zobowiązany zostanie do niezwłocznego przesłania wniosku na wskazany przez obrońcę adres poczty elektronicznej.

Proponowana zmian w sposób oczywisty przyczyni się do zwiększenia możliwości realizacji prawa do obrony przez podejrzanego i jego obrońcę ułatwiając wczesne zapoznanie się z wnioskiem o stosowanie tymczasowego aresztowania i przygotowanie obrony. W szczególności zobowiązanie do przesłania tegoż wniosku obrońcy na adres poczty elektronicznej wydaje się adekwatne do realizacji celu w postaci zwiększenia możliwości realizacji obrony podejrzanego przez obrońcę i zniwelowania problemu nierówności broni w postępowaniu karnym poprzez przyspieszenie możliwości zapoznania się przez obronę z podstawami wniosku o stosowanie tymczasowego aresztowania.

Wydaje się, że w tym zakresie warto rozważyć dodatkową korektę proponowanych zmian. Skoro prokurator przesyła do sądu wniosek w formie elektronicznej, to wydaje się, że nic nie stoi na przeszkodzie, aby równolegle to prokurator przysyłał w tym zakresie wniosek na wskazany przez ustanowionego w sprawie obrońcę adres poczty elektronicznej – pozwoliłoby to jeszcze skrócić czas oczekiwania przez obrońcę na możliwość zapoznania się z treścią wniosku i odciążyło w tym zakresie sąd, który niezwłocznie po otrzymaniu wniosku powinien zapoznać się z jego treścią i podstawami stosowania tymczasowego aresztowania, mając przecież niewiele czasu na jego rozpoznanie.

Skutkiem prawnym projektowanej zmiany w treści art. 250 § 3 k.p.k. będzie zatem wzmocnienie możliwości realizacji prawa do obrony przez podejrzanego i jego obrońcę poprzez przyspieszenie możliwości zapoznania się z podstawami wnioskowania o stosowanie tymczasowego aresztowania i nałożenie na prokuratora i sąd obowiązku przesłania tegoż wniosku z wykorzystaniem metod komunikacji elektronicznej.

VI. Uchylenie sprzeciwu prokuratora wobec zamiany tymczasowego aresztowania na środek nieizolacyjny (art. 1 pkt 6, 13 projektu)

Zgodnie z obecnie obowiązującym art. 257 § 2 k.p.k., stosując tymczasowe aresztowanie, sąd może zastrzec, że środek ten ulegnie zmianie pod warunkiem złożenia, nie później niż w wyznaczonym terminie, określonego poręczenia majątkowego; na uzasadniony wniosek podejrzanego lub jego obrońcy, złożony najpóźniej w ostatnim dniu wyznaczonego terminu, sąd może przedłużyć termin złożenia poręczenia. Zgodnie zaś z § 3 tego przepisu, jeżeli prokurator oświadczy, najpóźniej na posiedzeniu po ogłoszeniu postanowienia wydanego na podstawie art. 257 § 2 k.p.k., że sprzeciwia się zmianie środka zapobiegawczego, postanowienie to, w zakresie dotyczącym zmiany tymczasowego aresztowania na poręczenie majątkowe, staje się wykonalne z dniem uprawomocnienia.

W projekcie przewidziano uchylenie art. 257 § 3 k.p.k. oraz zmianę treści art. 257 § 2 k.p.k. W związku z powyższym projekt zakłada także spójną zmianę treści art. 426 § 2 k.p.k., odwołującego się do treści obecnego art. 257 § 2 k.p.k. W piśmiennictwie regulacja art. 257 § 3 k.p.k. jest krytykowana z uwagi na m.in. całkowitą arbitralność sprzeciwu, który nie wymaga przecież nawet uzasadnienia, a jednocześnie podejrzanemu nie przyznano żadnego sposobu obrony przed takim działaniem prokuratora, które jednocześnie prowadzi do przedłużenia detencji podejrzanego pomimo przyzwolenia sądu na zmianę tymczasowego aresztowania na środek nieizolacyjny³⁸. Obecnie skutkiem złożenia sprzeciwu przez prokuratora jest wykonanie tymczasowego aresztowania, nawet w przypadku prawidłowego złożenia poręczenia majątkowego przez podejrzanego³⁹.

Skutkiem projektowanych zmian będzie powrót do wyłącznie sądowej kompetencji orzekania w przedmiecie stosowania lub przedłużania stosowania tymczasowego aresztowania poprzez usunięcie prawa prokuratora do wniesienia sprzeciwu co do zmiany tymczasowego aresztowania na poręczenie majątkowe, który to sprzeciw obecnie wstrzymuje wykonalność postanowienia sądu w tym zakresie do czasu jego uprawomocnienia.

VII. Modyfikacja przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 7, 8, 9, 10 lit. c projektu)

Projekt zakłada istotne modyfikacje przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania. Pierwsza z proponowanych zmian dotyczy przesłanki uzasadnionej obawy ucieczki lub ukrycia się podejrzanego. Ukrywanie się jest rozumiane jako unikanie kontaktu z organem procesowym, czego konsekwencją jest niestawianie się na wezwania i niemożność skontaktowania się z podejrzanym z powodu nieznamości aktualnego miejsca jego pobytu, świadomie przez niego wywołanej. Ucieczka definiowana jest jako wydalenie się podejrzanego z miejsca pobytu znanego organowi procesowemu bez podania adresu i bez zamiaru rychłego powrotu⁴⁰. Zgodnie z obecnie obowiązującą treścią art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k.,

³⁸ A. Sakowicz, S. Zabłocki, *Standard konstytucyjny i konwencyjny a warunkowe tymczasowe aresztowanie (art. 257 § 2 i 3 k.p.k.)*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 10, s. 26-55.

³⁹ J. Karaźniewicz [w:] J. Zagrodnik (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2024, art. 257, SIP Lex.

⁴⁰ Postanowienie SA w Krakowie z dnia 9 marca 2018 r., sygn. akt II AKz 105/18, LEX nr 2574275.

tymczasowe aresztowanie i pozostałe środki zapobiegawcze można stosować, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa ucieczki lub ukrycia się oskarżonego, zwłaszcza wtedy, gdy nie można ustalić jego tożsamości albo nie ma on w kraju stałego miejsca pobytu. W uzasadnieniu projektu wskazano, że tak sformułowana przesłanka stoi w sprzeczności z unijną swobodą przepływu osób, bowiem posiadanie stałego miejsca pobytu w innym państwie Unii Europejskiej niż Polska mogło być automatycznie uznawane za spełnienie przesłanki „nieposiadania stałego miejsca pobytu w kraju”.

W art. 1 pkt 7 lit. a projektu proponuje się uzupełnienie treści art. 258 § 1 pkt 1 k.p.k., którego w konsekwencji powinno prowadzić *a contrario* do przyjęcia, że posiadanie przez oskarżonego miejsca pobytu w państwie członkowskim Unii Europejskiej nie uzasadnia samoistnie obawy ucieczki lub ukrycia się oskarżonego. Skutkiem prawnym wprowadzenia ww. zmiany będzie wyłączenie możliwości przyjęcia swoistego domniemania, że brak miejsca pobytu w kraju (przy jednoczesnym posiadaniu przez oskarżonego miejsca pobytu w państwie członkowskim Unii) uzasadnia istnienie obawy ucieczki lub ukrycia się oskarżonego⁴¹. Podkreślenia wymaga jednocześnie, że katalog przesłanek mających świadczyć o istnieniu ww. obaw (obecnie brak możliwości ustalenia tożsamości oskarżonego albo brak miejsca stałego pobytu w kraju) ma charakter jedynie przykładowy, otwarty i obawa taka może oczywiście wynikać z innych okoliczności – np. posługiwanie się przez oskarżonego fałszywym dokumentem⁴², czy uzyskanie przez organy ścigania lub wymiaru sprawiedliwości jakichkolwiek dowodów wskazujących na planowanie ucieczki przez oskarżonego⁴³.

Istotna zmiana postulowana projektem dotyczy przesłanki stosowania tymczasowego aresztowania z uwagi na grożącą oskarżonemu surową karę. Zgodnie z obecnie obowiązującym brzmieniem art. 258 § 2 k.p.k., jeżeli oskarżonemu zarzuca się popełnienie zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, albo gdy sąd pierwszej instancji skazał go na karę pozbawienia wolności nie niższą niż 3 lata, potrzeba zastosowania tymczasowego aresztowania w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania może być uzasadniona grożącą oskarżonemu surową karą. W projekcie proponuje się, aby ww. surowa kara była rozumiana jako przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności w wyższym wymiarze – nie mniej niż 10 lat pozbawienia wolności.

Jednocześnie w proponowanej wersji przepisu wskazuje się, że przywołana „surowa kara” stanowi element, z którego może dopiero wynikać obawa utrudniania prawidłowego toku postępowania karnego uzasadniająca stosowanie tymczasowego aresztowania, nie zaś przesłankę automatycznego stosowania tego środka. Jest to o tyle istotne, że w orzecznictwie uwidocznił się pogląd, że z treści art. 258 § 2 k.p.k., wynika szczególny rodzaj domniemania istnienia obawy, że oskarżony, z uwagi na grożącą mu, w tej konkretnej sprawie, surową karę, będzie

⁴¹ Sam fakt nieposiadania stałego miejsca pobytu w Polsce przez oskarżonego może świadczyć o obawie ucieczki lub ukrywania się oskarżonego - postanowienie SA w Katowicach z dnia 14 lutego 2018 r., sygn. akt II AKz 90/18, LEX nr 2518023.

⁴² Postanowienie SA w Katowicach z dnia 19 sierpnia 1998 r., sygn. akt II AKz 216/98, OSA 1999/1/4, postanowienie SA w Katowicach z dnia 25 września 2008 r., sygn. akt II AKp 147/08, LEX nr 477695.

⁴³ Postanowienie SA w Katowicach z dnia 10 marca 2010 r., sygn. akt II AKz 145/10, LEX nr 603304.

bezprawnie utrudniał postępowanie, co może stanowić samodzielną przesłankę szczególną stosowania tymczasowego aresztowania⁴⁴. Podkreślenia wymaga, że nawet przyjmując stanowisko o samoistnym charakterze przesłanki z art. 258 §2 k.p.k. jednocześnie w orzecznictwie wymaga się, aby spełnione były przesłanki ogólne stosowania tymczasowego aresztowania z art. 249 § 1 i art. 257 § 1 k.p.k. oraz aby w sprawie nie zachodziły przesłanki negatywne stosowania tego środka z art. 259 § 1 i 2 k.p.k.⁴⁵

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na zwiększenie punitowności ustawodawcy i fakt, że w obecnie obowiązującym kodeksie karnym liczba czynów zabronionych zagrożonych karą pozbawienia wolności do lat 8 lub surowszą jest wyższa niż nie tylko w pierwotnym tekście Kodeksu karnego, ale uległa ona wzrostowi w szczególności w ostatnich latach. Sama z resztą kara pozbawienia wolności od 1 października 2023 r. trwać może od miesiąca do 30 lat, nie jak pierwotnie do 15 lat pozbawienia wolności z przyjęciem osobnej kary 25 lat pozbawienia wolności. Ogólna tendencja do podnoszenia wysokości zagrożenia karnego w systemie prawa karnego Rzeczypospolitej Polskiej w sposób oczywisty spowodowała, że – uwzględniając szerokie spektrum zagrożenia karą w Kodeksie karnym – inne kary należy obecnie uznać za szczególnie surowe, aniżeli wtedy, gdy punitowność przepisów karnych była niższa. Innymi słowy – skoro ustawodawca podniósł ogólną surowość karania, to jednocześnie doszło do przesunięcia dolnej granicy kary pozbawienia wolności, która może zostać racjonalnie uznana za „szczególnie” surową, a tym samym uzasadniać obawę matactwa ze strony oskarżonego.

Dodatkowo w projekcie postuluje się dodanie art. 263 § 4c k.p.k., zgodnie z którym stosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 k.p.k. do czasu wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 12 miesięcy. Skutkiem tej zmiany będzie uniemożliwienie powoływania się przez prokuratora na swoiste domniemanie obawy utrudniania prawidłowego toku postępowania karnego przez oskarżonego mające wynikać z grożącej mu surowej kary po okresie 12 miesięcy stosowania tego środka przed wydaniem wyroku przez sąd pierwszej instancji.

W projekcie konsekwentnie zaproponowano też zmianę ustawowego zakazu stosowania tymczasowego aresztowania ze względu na fakt popełnienia przestępstwa zagrożonego niedostatecznie surową karą. Zgodnie z obowiązującym art. 259 § 3 k.p.k., tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą roku. W projekcie proponuje się, aby ten środek zapobiegawczy nie mógł być stosowany, jeżeli przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat, co jest spójne z założeniami przedstawionymi w związku z ogólną zmianą surowości kar w systemie prawa karnego Rzeczypospolitej Polskiej. Wnioskodawcy projektu w powiązaniu z tym przepisem postulują również zmianę art. 666 § 1 k.p.k.,

⁴⁴ Postanowienie SA z dnia 3 lutego 2022 r., sygn. akt II KZ 6/22, OSP 2022 nr 9, poz. 74, str. 47; postanowienie SN z dnia 20 lutego 2020 r., sygn. akt I KZ 6/20, SIP Legalis nr 2284872.

⁴⁵ Postanowienie SN z dnia 26 sierpnia 2020 r., sygn. akt III KZ 48/20, Legalis nr 2576788; postanowienie SN z dnia 20 lutego 2020 r., sygn. akt I KZ 6/20, SIP Legalis nr 2284872.

który pozwala na tymczasowe aresztowanie żołnierza oskarżonego o popełnienie konkretnych przestępstw, wyjątkowo również wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni jedno z tych przestępstw – w obecnym katalogu figuruje art. 338 § 1 k.k., tj. czyn zabroniony zagrożony karą ograniczenia wolności, zaś w projekcie przewidziano wykreślenie tego typu czynu zabronionego z ww. katalogu i zastąpienia go art. 338 § 1 k.k., tj. typem kwalifikowanym zagrożonym karą pozbawienia wolności do lat 3.

Jednocześnie w projekcie zaproponowano uchylenie art. 258a k.p.k., wskazując słusznie, że przepis ten stanowi przykład *superfluum* ustawowego. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli oskarżony uniemożliwia lub utrudnia wykonywanie zastosowanego wobec niego środka zapobiegawczego lub umyślnie naruszył obowiązek lub zakaz związany ze stosowaniem takiego środka, sąd lub prokurator stosuje środek zapobiegawczy gwarantujący skuteczną realizację celów jego stosowania. W istocie, organy postępowania są zobowiązane dbać o efektywność wykonywania zastosowanego środka zapobiegawczego i powodować jego uchylenie lub zmianę, jeśli powstaną okoliczności to uzasadniające już na podstawie art. 253 § 1 k.p.k., a w konsekwencji regulacja art. 258a k.p.k. wydaje się zbyteczna⁴⁶.

Skutki prawne ww. zmian mogą objąć rzadsze stosowanie tymczasowe aresztowania, zwłaszcza ze względu na szczególną przesłankę z art. 258 § 2 k.p.k. oraz ze względu na rozszerzenie przesłanki negatywnej z art. 259 § 3 k.p.k., co może przyczynić się do zmniejszenia ilości tymczasowych aresztowań. Dodatkowo skutkiem wprowadzenia art. 263 § 4c k.p.k. może być skrócenie czasu tymczasowego aresztowania w sprawach, gdzie w początkowym stadium będzie ono stosowane w dużej mierze z powołaniem na grożącą oskarżonemu surową karę.

VIII. Wprowadzenie kryteriów oceny sprawności postępowania w związku z potrzebą przedłużenia stosowania tymczasowego aresztowania (art. 1 pkt 10 projektu)

Zgodnie z art. 263 § 2 k.p.k., jeżeli ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było ukończyć postępowania przygotowawczego w terminie określonym w art. 263 § 1 k.p.k., na wniosek prokuratora, sąd pierwszej instancji właściwy do rozpoznania sprawy, gdy zachodzi tego potrzeba, może przedłużyć tymczasowe aresztowanie na okres, który łącznie nie może przekroczyć 12 miesięcy. W projekcie postuluje się zmianę treści tego przepisu, poprzez wskazanie, że sąd ten może na wniosek prokuratora przedłużyć tymczasowe aresztowanie na okres, który łącznie nie może przekroczyć 12 miesięcy, jeżeli postępowanie przygotowawcze było prowadzone sprawnie, ale ze względu na szczególne okoliczności sprawy nie można było go ukończyć w terminie wskazanym w art. 263 § 1 k.p.k.

Skutkiem ww. zmiany powinno być obciążenie prokuratora wnioskującego o przedłużenie tymczasowego aresztowania obowiązkiem wykazania, po pierwsze, że postępowanie przygotowawcze było prowadzone sprawnie, a, po drugie, że w sprawie wystąpiły szczególne okoliczności, które spowodowały, że nie można go

⁴⁶ K. Eichstaedt [w:] D. Świecki (red.), *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2025, art. 258(a), SIP Lex.

było ukończyć w czasie, w którym dotychczas stosowane było tymczasowe aresztowanie. Dodatkowo w projekcie dokonano przykładowego wyliczenia przesłanek, które sąd winien uwzględnić oceniając sprawność prowadzenia postępowania przygotowawczego poprzez wskazanie na stopień realizacji czynności procesowych wskazanych w uprzednich wnioskach o stosowanie tymczasowego aresztowania oraz wyjaśnienie powodów, dla których określonych czynności dotąd nie wykonano lub nie ukończono. „Sprawność postępowania” stanowi już obecnie matrycę pozaustawową oceny maksymalnego zasadnego czasu stosowania tymczasowego aresztowania. Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, czas słusznego stosowania tymczasowego aresztowania należy oceniać m.in. przez pryzmat sprawności przebiegu niezbędnych czynności procesowych w prowadzonym postępowaniu karnym⁴⁷. Postulowane zmiany przyczynią się zatem do zwiększenia roli przesłanki „sprawności postępowania” w toku orzekania przez sąd w przedmiocie wniosku prokuratora o przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania. W konsekwencji pośrednio mogą również doprowadzić intensyfikacji czynności postępowania przygotowawczego, skoro wnioskując o przedłużenie aresztowania prokurator będzie zmuszony wykazać, że postępowanie przygotowawcze było prowadzone sprawnie, a w szczególności, że dotychczasowy czas tymczasowego aresztowania został wykorzystany przez organy ścigania zgodnie z celami zastosowania tego środka zapobiegawczego.

W projekcie konsekwentnie postuluje się także zmianę treści art. 263 § 4 k.p.k. – zgodnie z projektowaną zmianą okoliczności odnoszące się do sprawności prowadzonego postępowania przygotowawczego powinny zostać odniesione także w toku przedłużenia przez sąd stosowania tymczasowego aresztowania ponad terminy wskazane w art. 263 § 2 i 3 k.p.k.

IX. Dopuszczenie poręczenia majątkowego pochodzącego z przysporzenia na rzecz oskarżonego (art. 1 pkt 11 projektu)

Zgodnie z obowiązującym brzmieniem art. 266 § 1a k.p.k., przedmiot poręczenia majątkowego nie może pochodzić z przysporzenia na rzecz oskarżonego albo innej osoby składającej poręczenie dokonanego na ten cel. Sąd albo prokurator może uzależnić przyjęcie przedmiotu poręczenia majątkowego od wykazania przez osobę składającą poręczenie źródła pochodzenia tego przedmiotu. W postępowaniu przygotowawczym przyjęcia przedmiotu poręczenia majątkowego dokonuje prokurator. Oświadczenie w przedmiocie źródła pochodzenia przedmiotu poręczenia majątkowego osoba składająca poręczenie składa pod rygorem odpowiedzialności karnej, o czym należy ją uprzedzić. Ograniczenie powyższe zostało dodane przepisami ustawy z dnia 20 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw⁴⁸ co miało wynikać z potrzeby skorelowania tego środka z finansową odpowiedzialnością składającego poręczenie.

⁴⁷ Wyrok SN z dnia 3 marca 2009 r., sygn. akt II KK 266/08, OSNwSK 2009, nr 1, poz. 582.

⁴⁸ Dz.U. 2021 poz. 1023.

W dyskursie prawniczym rozwiązanie to było krytykowane w szczególności przez samorząd adwokacki ⁴⁹, Rzecznika Praw Obywatelskich ⁵⁰, jak i w piśmiennictwie m.in. ze względu na potencjalną sprzeczność z zasadą poprawnej legislacji, pozostawienie organom państwowym zbyt dużej swobody rozstrzygnięć, czy nieuzasadnione ograniczenie swobody dysponowania środkami pochodzącymi z przysporzenia⁵¹.

W projekcie postuluje się całkowitą zmianę art. 266 §1a k.p.k. i ogranicza jego brzmienie do następującej treści: „W razie zastosowania poręczenia majątkowego w postępowaniu przygotowawczym przez sąd przyjęcia przedmiotu tego poręczenia dokonuje prokurator”. Konsekwencją tej zmiany będzie dopuszczenie przyjęcia poręczenia majątkowego pochodzącego z przysporzenia na rzecz oskarżonego, co również może przyczynić się do zwiększenia zakresu stosowania wolnościowego środka zapobiegawczego w postaci poręczenia majątkowego zamiast tymczasowego aresztowania.

X. Przepisy przejściowe (art. 2-6 projektu)

Zgodnie z art. 6 projektu, ustawa ma wejść w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia. Zgodnie z art. 2 projektu, proponowane przepisy znajdują zastosowanie także do spraw już prowadzonych a wszczętych przed dniem jej wejścia w życie, zakładając jednocześnie, że czynności procesowe dokonane przed dniem wejścia w życie ustawy pozostaną skuteczne. Istotne znaczenie ma art. 5 projektu, zgodnie z którym, jeżeli po dniu wejścia w życie ustawy brak jest podstaw prawnych do stosowania środka zapobiegawczego, to środek taki należy niezwłocznie uchylić lub zmienić – będzie to szczególnie ważne w odniesieniu do sytuacji, gdy projekt przewiduje wprowadzenie istotnej zmiany przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania (np. zakaz stosowania tymczasowego aresztowania w przypadku przestępstw zagrożonych karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat). W tych przypadkach areszt powinien zostać niezwłocznie uchylony oraz ewentualnie zastąpiony innym, wolnościowym środkiem zapobiegawczym. Przewidziane w art. 6 *vacatio legis* o długości 1 miesiąca wydaje się stosunkowo krótkie, co zdaje się być uzasadnione podkreślaną w uzasadnieniu projektu pilną potrzebą zmian legislacyjnych ukierunkowanych m.in. na zapobieżenie naruszaniu przez Rzeczpospolitą Polską wskazanych omówionych wcześniej standardów konwencyjnych.

XI. Konsultacje społeczne

W ramach konsultacji społecznych nie było wielu wypowiedzi na temat projektu. Wskazano m.in., że „ograniczenie stosowania środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania będzie miało negatywny wpływ na bezpieczeństwo Polaków. Zwłaszcza w kontekście toczącej się wojny (...) hybrydowej przeciw Polsce. Jest to działanie na szkodę obywateli”⁵².

⁴⁹ Opinia Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 10 lutego 2021 r., s. 9.

⁵⁰ Opinia Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 5 lutego 2021 r., s. 5-7.

⁵¹ K. Łyczewski, *Przepis art. 266 § 1a Kodeksu postępowania karnego - zagrożenia i wątpliwości*, „Zeszyty Prawnicze UAM” 2023, nr 13, str. 107.

⁵² ID ankiety: 143842.

VI. Skutki społeczne projektowanej ustawy

A) Podmioty, na które wpływa projekt:

1. osoby zatrzymane (ok. 125 tys. osób rocznie⁵³) – lepsza realizacja prawa do obrony dzięki m.in.: obowiązkowi dostarczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania, szerszemu dostępowi do akt sprawy czy odstąpieniu od zdalnych posiedzeń aresztowych;
2. osoby aresztowane tymczasowo (w 2023 r. ok. 23 tys. postanowień o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, ok. 6,7 tys. postanowień o przedłużeniu aresztowania⁵⁴; w 2024 r. średnio 8,1 tys. osób tymczasowo aresztowanych przebywających w aresztach śledczych⁵⁵) – zabezpieczenie przed wydłużaniem aresztu z powodu przedłużania się postępowania przygotowawczego; zmiany w zakresie poręczeń majątkowych;
3. obrońcy osób zatrzymanych – adwokaci (ok. 23 tys. osób wykonujących zawód⁵⁶) lub radcy prawni (ok. 42,5 tys. osób wykonujących zawód⁵⁷) – większe możliwości formułowania linii obrony dzięki szybszemu i szerszemu dostępowi do akt sprawy;
4. prokuratorzy (ok. 5,8 tys. ⁵⁸) i jednostki organizacyjne prokuratury – modyfikacja procedur: większa kontrola efektywności postępowania przygotowawczego, inne zasady orzekania aresztu w przypadku zagrożenia szczególnie surową lub niedostatecznie surową karą, uchylenie sprzeciwu prokuratora wobec zamiany tymczasowego aresztowania na środek nieizolacyjny;
5. sądy powszechne (377) – likwidacja możliwości posiedzeń zdalnych; obowiązek oceny sprawności postępowania przygotowawczego warunkującej decyzję o przedłużeniu aresztu; wyłącznie sądowa kompetencja orzekania o zastosowaniu czy przedłużeniu aresztu;

⁵³ Dane z Krajowego Systemu Informacyjnego Policji, otrzymane z Komendy Głównej Policji, aktualne na dzień 21.03.2025 r. Dane zostały opracowane z uwzględnieniem daty zatrzymania obejmującej 2024 rok oraz wybranych zesłownikowanych podstaw prawnych dostępnych w KSIP: art. 15 ust. 1 pkt 2a Ustawy o Policji – AŚ niepowrót (zatrzymanie penitencjarne); art. 15 ust. 1 pkt 2a Ustawy o Policji – ZK niepowrót (zatrzymanie penitencjarne); art. 15a Ustawy o Policji – zatrzymanie sprawcy przemocy w rodzinie; art. 243 k.p.k. – ujęcie obywatelskie (zatrzymanie procesowe); art. 244 k.p.k. – zatrzymanie w postępowaniu przyspieszonym (zatrzymanie właściwe, procesowe); art. 244 k.p.k. – zatrzymanie zwykłe (zatrzymanie właściwe, procesowe); art. 247 w zw. z art. 278 k.p.k. – zatrzymanie osoby poszukiwanej; art. 247 w zw. z art. 279 k.p.k. – zatrzymanie osoby poszukiwanej Listem Gończym.

⁵⁴ DSR projektu, s. 1. Warto jednak podkreślić, że liczba ta uwzględnia procedury listów gończych, również standardowo uwzględniane w statystykach tymczasowego aresztowania, ale funkcjonujące na zupełnie innych zasadach – Zob. B. Piłiński (red.), *Stosowanie tymczasowego aresztowania w Polsce. Wyniki badań ilościowych i jakościowych*, Toruń 2024, https://courtwatch.pl/wp-content/uploads/2024/03/FCWP_Stosowanie_tymczasowego_aresztowania_2024.pdf, s. 118.

⁵⁵ Roczna informacja statystyczna za rok 2024, Tablica 3, Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, <https://www.sw.gov.pl/strona/Statystyka>.

⁵⁶ Krajowy Rejestr Adwokatów i Aplikantów Adwokackich, <https://rejestradwokatow.pl/adwokat>.

⁵⁷ <https://rejestradcow.pl/Home/Index>.

⁵⁸ Informacja otrzymana od Rzecznika Prasowego Prokuratury Krajowej.

6. areszty śledcze (39⁵⁹) – potencjalne skrócenie okresu stosowania aresztu tymczasowego i ograniczenie liczby aresztantów.

Pośrednio proponowane zmiany wpłyną również na rodziny i bliskich osób zatrzymanych i tymczasowo aresztowanych – poczucie większej sprawiedliwości proceduralnej i lepszej ochrony praw ich bliskich może wpłynąć na zmniejszenie kosztów emocjonalnych i ekonomicznych ponoszonych przez te osoby (wynikające z długotrwałej izolacji ich bliskich).

B) Wpływ na społeczeństwo

Proponowane zmiany mają na celu – zgodnie z intencją Wnioskodawców – rozszerzenie prawa zatrzymanych i aresztowanych do obrony oraz wzmocnienie ich pozycji jako strony postępowania karnego. W efekcie ma to się przełożyć w dłuższej perspektywie na spadek liczby tymczasowo aresztowanych oraz skrócenie sumarycznego czasu stosowanego aresztu. O ile trudno oszacować, w jakim stopniu wprowadzenie projektowanych regulacji realnie wpłynie na dynamikę wydawania postanowień w tym zakresie, to wydaje się, że osoby podejrzane zyskają istotne narzędzia do bardziej efektywnej obrony.

Szereg rozwiązań prawnych, które zostały szczegółowo opisane w pkt. V niniejszej opinii, w tym m.in. możliwość zapoznania się z całością materiału dowodowego czy możliwość sporządzenia odpisów lub kopii tych dokumentów, z pewnością ułatwią konstruowanie linii obrony już na początkowym etapie postępowania. Obecnie mamy bowiem do czynienia z sytuacją, w której mimo, że „podejrzany/oskarżony oraz obrońca mają prawo do zapoznania się z aktami stanowiącymi podstawę wniosku o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, zdarza się, że bądź to nie zapewnia się im takiej możliwości, bądź też udostępnia im się wielotomowe materiały postępowania w tak krótkim czasie, iż nieprawdopodobieństwem jest się z nimi zapoznać”⁶⁰. Sytuacja dodatkowo komplikuje się, jeżeli posiedzenie aresztowe odbywa się w trybie zdalnym. W takiej sytuacji „(...) obrońca, mając do wyboru albo zaznajomienie się z aktami sprawy, albo podróż do aresztu lub zakładu karnego celem udziału w posiedzeniu w miejscu przebywania oskarżonego, najczęściej wybierze pobyt w siedzibie sądu (lub zostanie do tego zobowiązany przez sąd). W tym ostatnim przypadku nie będzie on najczęściej w stanie nawiązać bezpośredniego kontaktu z oskarżonym przed posiedzeniem, zaś kontakt telefoniczny w trakcie posiedzenia, zależny od uznaniowej decyzji sądu, może być niewystarczający”⁶¹. Można więc zakładać, że

⁵⁹ Stan na dzień 31 grudnia 2024 r. – *Roczna informacja statystyczna za rok 2024*, Ministerstwo Sprawiedliwości, Centralny Zarząd Służby Więziennej, Warszawa, <https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>, s. 3.

⁶⁰ S. Tarapata, D. Zając, W. Górski, M. Słomka, M. Małecki (red.), *Tymczasowe aresztowanie w Polsce. Dlaczego jest złe? Jak powinno być? Analiza prawna na tle przepisów państw Europy*, Krakowski Instytut Prawa Karnego Fundacja, Kraków 2023, https://kipk.pl/wp-content/uploads/2023/10/kipk_tymczasowearesztowanieraport.pdf, s. 76.

⁶¹ C. Kulesza, *Rozprawa zdalna oraz zdalne posiedzenie aresztowe w świetle konwencyjnego standardu praw oskarżonego*, Białostockie Studia Prawnicze, vol. 26 nr 3, 2021, DOI: 10.15290/bsp.2021.26.03.11, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/11717/1/BSP_26_3_C_Kulesza_Rozprawa_zdalna_oraz_zdalne_posiedzenie_aresztowe.pdf.

zmiana zasad udostępniania akt sprawy i rezygnacja z posiedzeń zdalnych wprowadzą bardziej efektywny dostęp podejrzanego pozbawionego wolności do obrońcy i co za tym idzie wzmocnią jego pozycję procesową.

Projektowane regulacje mają oprócz tego wzmocnić kontrolę nad prowadzonym przez prokuratora postępowaniem przygotowawczym i rozszerzyć kompetencje sądu w zakresie procedury tymczasowego aresztowania. Wydaje się, że zmiany te wymogą na prokuratorach większe skupienie się na przygotowaniu planu działania dowodowego, formułowaniu zarzutów oraz późniejszym uzasadnianiu wniosku o przedłużenie aresztu. Będzie to stanowiło dla nich znaczne obciążenie, ale w dłuższej perspektywie może spowodować wzrost zaufania do tej grupy społecznej⁶². Szczególnie jeżeli projektowana kontrola nie będzie traktowana jedynie jako dodatkowa formalność, a realne zwiększenie odpowiedzialności za efekt prowadzonego postępowania⁶³.

Nie jest natomiast jasne, w jakim stopniu nałożenie nowych obowiązków na sądy wpłynie na wydolność organizacyjną tych placówek. Dodatkowe trudności może spowodować szczególnie konieczność uwzględnienia wymogów w zakresie digitalizacji akt i ich elektronicznego udostępniania.

Zwiększona transparentność procedury zatrzymania i tymczasowego aresztowania oraz zrównoważenie pozycji różnych podmiotów zaangażowanych w postępowanie karne przełoży się na większe poczucie sprawiedliwości proceduralnej, a także wzrost zaufania do instytucji wymiaru sprawiedliwości. Zmiany będą również odpowiadały na zapotrzebowanie społeczne sygnalizowane przez podmioty reprezentujące prawa zatrzymanych⁶⁴ i badaczy prawa karnego⁶⁵. Jednak, co należy podkreślić, opiniowany projekt jest kolejnym próbującym unormować tę kwestię (równolegle prowadzone są prace nad projektem rządowym i kilkoma projektami poselskimi⁶⁶).

⁶² Według badań CBOS z 2024 r. pracę prokuratury negatywnie oceniało 34% Polaków (spadek o 6% w stosunku do roku 2023). Oceny pozytywne formułowało 30% respondentów - *Oceny działalności instytucji publicznych w marcu*, Komunikat z badań Nr 36/2024, CBOS, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2024/K_036_24.PDF.

⁶³ Zob. więcej M. Mistygacz, *Rozliczalność prokuratury – ujęcie instytucjonalne*, Przegląd Prawa Konstytucyjnego, Nr 1 (59)/2021, DOI 10.15804/ppk.2021.01.01, https://www.researchgate.net/publication/351244295_Rozliczalnosc_prokuratury_-_ujecie_instytucjonalne.

⁶⁴ Np. ¾ badanych adwokatów (74,3%) widzi potrzebę zmiany obowiązujących przepisów dotyczących środków zapobiegawczych – *Ocena przepisów i standardów stosowania tymczasowego aresztowania w Polsce przez adwokatów i aplikantów adwokackich*, Naczelna Rada Adwokacka, Poznań, Warszawa, marzec 2023, https://www.adwokatura.pl/admin/wgrane_pliki/file-ocena-przepisow-i-standardow-stosowania-tymczasowego-aresztowania-w-polsce-przez-adwokatow-i-aplikantow-adwokackich-37204.pdf. Zob. również RPO: *tymczasowe aresztowania za długie i bez maksymalnego terminu. MS widzi konieczność zmian (video)*, 07.03.2024 r., <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-areszty-dlugotrwalosc-termin-ms-odpowiedz>.

⁶⁵ Zob. S. Tarapata, D. Zajac, W. Górski, M. Słomka, M. Małecki (red.), *Tymczasowe aresztowanie w Polsce...*, op. cit.

⁶⁶ Z tego też powodu na prośbę Wnioskodawców skrócono czas konsultacji społecznych tego projektu. W efekcie w konsultacjach wzięły udział zaledwie dwie osoby.

VII. Skutki gospodarcze projektowanej ustawy

W DSR Wnioskodawcy wskazali, że projekt ustawy nie wywoła negatywnych skutków dla rynku pracy, konkurencyjności gospodarki i przedsiębiorczości. Podkreślili jednocześnie, że projektowane regulacje, które mają wpłynąć na zmniejszenie nierówności stron procesu i wzmocnić gwarancyjną rolę sądu, w konsekwencji będą również pozytywnie oddziaływać na sytuację przedsiębiorców.

Należy zgodzić się z tą oceną. Podstawowym celem zaproponowanej nowelizacji jest reforma środka zapobiegawczego, jakim jest tymczasowe aresztowanie, w szczególności ograniczenie jego nadmiernego stosowania. Trudno jest przesądzać, czy projektowane rozwiązania spowodują zmianę liczby osób tymczasowo aresztowanych w Polsce ani tym bardziej przewidzieć, czy i jak wpłyną one na liczbę popełnianych przestępstw gospodarczych. Ich spodziewanym skutkiem jest natomiast skrócenie średniego czasu tymczasowego aresztowania. Jest to ważne, gdyż osoby tymczasowo aresztowane są zwykle aktywne na rynku pracy; są wśród nich zarówno właściciele przedsiębiorstw i osoby pełniące najwyższe stanowiska kierownicze, których nagła nieobecność lub ograniczona dostępność może negatywnie wpłynąć na działalność operacyjną i wywołać dla ich organizacji negatywne skutki finansowe, jak i osoby świadczące pracę na szeregowych stanowiskach na podstawie różnych tytułów prawnych. Jednocześnie liczba osób, wobec których w Polsce jest stosowany środek w postaci tymczasowego aresztowania jest bardzo niewielka w stosunku do wszystkich pracujących (ok. 15,1 mln osób)⁶⁷. Ma on zatem marginalny wpływ na sferę krajowej gospodarki (przedsiębiorców, konsumentów i rynek pracy), i należy ocenić, że projektowane rozwiązania tego nie zmieniają.

W odniesieniu do skutków gospodarczych w trakcie konsultacji społecznych nie wniesiono uwag.

VIII. Skutki projektowanej ustawy dla sektora finansów publicznych

W opinii Wnioskodawców projektowana regulacja nie wywoła skutków finansowych dla budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Omawiany projekt zakłada wdrożenie zmian legislacyjnych w obszarze stosowania środków zapobiegawczych. Z analizy projektowanych regulacji wynika, że zmiany niektórych przepisów mogą oddziaływać na działalność jednostek wymiaru sprawiedliwości, w tym jednostek sądownictwa powszechnego, jednostek powszechnych prokuratury, a także aresztów śledczych zaliczanych do podmiotów sektora finansów publicznych. Działalność powyżej wskazanych jednostek finansowana jest w ramach następujących części budżetowych: części 15 – Sądy powszechne (rozdz. 75502 Jednostki sądownictwa powszechnego), części 88 – Powszechne jednostki organizacyjne prokuratury (rozdz. 75505 Jednostki

⁶⁷ Stan na 30 września 2024 r. Zob. *Pracujący w gospodarce narodowej w Polsce we wrześniu 2024 r. – Tablice*, Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy/pracujacy-w-gospodarce-narodowej-w-polsce-we-wrzesniu-2024-r-tablice,28,21.html>.

powszechne prokuratury) oraz części 37 – Sprawiedliwość (rozdz. 75512 Więziennictwo).

Realizacja projektowanej regulacji wiąże się m.in. z wprowadzeniem obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania (zgodnie ze zmienionym brzmieniem § 3 w art. 250 k.p.k.). Koszty realizacji nowego zobowiązania prokuratora kierującego wniosek obciążą budżet państwa w części 88 – Powszechne jednostki organizacyjne prokuratury. Ponadto w projekcie proponuje się odstąpienie od możliwości prowadzenia zdalnych posiedzeń aresztowych za pomocą urządzeń technicznych (poprzez uchylenie § 3b–3h w art. 250 k.p.k.), co będzie wiązało się z koniecznością doprowadzenia wszystkich podejrzanych do sądu. Zwiększone koszty wynikające z zobowiązania zapewnienia udziału w posiedzeniach aresztowych wszystkim podejrzanym obciążą budżet państwa w części 15 – Sądy powszechne. Powyższe koszty dotyczą zmian organizacyjnych i prawdopodobnie zostaną pokryte w ramach już zaplanowanych środków na wydatki bieżące jednostek budżetowych w części 88 – Powszechne jednostki organizacyjne prokuratury (rozdz. 75505 Jednostki powszechne prokuratury) i części 15 – Sądy powszechne (rozdz. 75502 Jednostki sądownictwa powszechnego). Ponadto należy wskazać, że kwoty kosztów jednostkowych dotyczących wskazanych zmian organizacyjnych trudne są do ustalenia.

Realizacja projektowanej regulacji będzie miała także wpływ na zmniejszenie obciążeń budżetu państwa wynikających z kosztów, jakie powstają w związku z przebywaniem oskarżonego w placówce penitencjarnej. Planowana jest zmiana brzmienia art. 259 §3 k.p.k., zgodnie z którą tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat. Ponadto proponuje się nowe podejście do możliwości stosowania tymczasowego aresztowania z powodu tzw. surowości kary przez ograniczenia stosowania tego środka, a także podniesienie górnej granicy kary pozbawienia wolności z 8 na 10 lat. Dodatkowo w celu ograniczenia możliwości nadużywania przesłanki szczególnej z art. 258 § 2 k.p.k. proponuje się dodanie § 4c w art. 263 k.p.k. stanowiącego, że stosowanie tymczasowego aresztowania na podstawie art. 258 § 2 k.p.k. do wydania wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 12 miesięcy (zatem zgodnie z ogólnymi zasadami łączny okres stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 2 lat – art. 263 § 3 k.p.k.). Zmniejszenie liczby osób tymczasowo aresztowanych oraz ograniczenie długości tymczasowego aresztu proponowane w projekcie wpłynie korzystnie na poziom wydatków budżetu państwa w części 37 – Sprawiedliwość (rozdz. 75512 Więziennictwo). W 2024 r. średnia liczba osób tymczasowo aresztowanych wyniosła 8 132⁶⁸. Wydatki na utrzymanie jednego osadzonego w 2024 r. wyniosły 212,02 zł na dzień, co stanowi kwotę 6 466,66 zł na miesiąc i kwotę 77 599,91 zł na rok⁶⁹. Na

⁶⁸ Centralny Zarząd Służby Więziennej: Roczna informacja statystyczna za rok 2024 (BEW.0332.17.2024.KK). TABL. 3 Liczba tymczasowo aresztowanych, skazanych i ukaranych, s. 4.

⁶⁹ Tamże, TABL. 84 Wydatki na utrzymanie jednego osadzonego w 2024 roku (budżet krajowy oraz budżet śr. Unijnych), s. 59.

podstawie statystyk publikowanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej nie jest możliwe oszacowanie liczby osób, którym zostanie ograniczona długość aresztu tymczasowego ani liczby osób w przypadku których tymczasowe aresztowanie nie może być stosowane, stąd nie jest możliwa kwantyfikowalna ocena korzyści dla sektora finansów publicznych. Według stanu w dniu 28 lutego 2025 r. liczba osób tymczasowo aresztowanych wyniosła 7 594⁷⁰.

Wnioskodawcy w uzasadnieniu wskazywali również, że minimalizacja stosowania tymczasowego aresztowania i jego stosowania jako środka zapobiegawczego pozwoli na uniknięcie zaangażowania orzeczników w sprawy odszkodowania za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

W kwestii zmniejszenia liczby osób tymczasowo aresztowanych oraz w kwestii odszkodowań i zadośćuczynień w odniesieniu do skutków finansowych dla budżetu państwa, Biuro Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji odniosło się w opiniach do projektów z druku nr 865 z 4 listopada 2024 r. (wniesionego przez posłów Klubu Parlamentarnego Polska 2050 – Trzecia Droga) oraz druku nr 935 z 12 grudnia 2024 r. (wniesionego przez posłów Klubu Poselskiego Konfederacja)⁷¹.

W świetle powyższych uwag można stwierdzić, że projektowana regulacja będzie miała wpływ na budżet państwa, choć jego wymiar nie jest możliwy do oszacowania. Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na budżety jednostek samorządu terytorialnego.

W trakcie przeprowadzonych konsultacji społecznych nie wskazano istotnych informacji dotyczących skutków finansowych projektowanej ustawy dla sektora finansów publicznych.

IX. Inne skutki projektowanej ustawy

Nie zidentyfikowano wejścia w życie innych skutków projektowanej ustawy.

X. Zmiana obciążeń administracyjnych

Projektowana regulacja może przyczynić się do wzrostu obciążeń administracyjnych związanych ze zwiększeniem liczby procedur oraz dokumentacji w jednostkach wymiaru sprawiedliwości. W szczególności, odstępienie od możliwości prowadzenia zdalnych posiedzeń aresztowych oraz wymóg zagwarantowania dostępu do akt postępowania przygotowawczego i do dowodów wskazujących na potrzebę stosowania tymczasowego aresztowania oraz zagwarantowania prawa dostępu osoby objętej wnioskiem o tymczasowe aresztowanie do niezwłocznej informacji o złożeniu wniosku oraz jego podstawy

⁷⁰ Centralny Zarząd Służby Więziennej: Miesięczna informacja statystyczna – luty 2025 r. (BEW.0332.02.2025.MM)., TABL. 1 Tymczasowo aresztowani, skazani i ukarani, s. 1.

⁷¹ *Opinia w sprawie oceny skutków regulacji poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (druk sejmowy nr 865)*, opinia BEOS z 12 XII 2024 r., BEOS-2411/24 oraz *Opinia o ocenie skutków regulacji o poselskim projekcie ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia nadużywania tymczasowego aresztowania oraz ochrony praw osób tymczasowo aresztowanych (druk sejmowy nr 935)*, opinia BEOS z 16 I 2025 r., BEOS-2638/24.

wiązać się może ze zwiększonym obciążeniem jednostek sądownictwa powszechnego w zakresie liczby prowadzonych procedur i dokumentacji. Ponadto wprowadzenie nowego obowiązku doręczenia podejrzanemu odpisu wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania obciąży jednostki powszechne prokuratury.

Możliwe jest także zmniejszenie obciążeń administracyjnych aresztów śledczych w związku z projektowanymi zmianami mającymi na celu ograniczenie długości aresztu oraz odstąpieniem od możliwości stosowania tymczasowego aresztowania w sytuacji, gdy przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat.

XI. Konkluzje

1. Skutki prawne: Celem projektu jest ograniczenie nadmiernego stosowania tymczasowego aresztowania oraz zwiększenie przejrzystości procedur poprzez szerszy dostęp podejrzanego i obrońcy do akt oraz likwidację rozwiązań nadmiernie ograniczających prawo do obrony (m.in. w zgodzie z Konstytucją, EKPCz i Dyrektywą 2012/13/UE).

Projekt znosi możliwość utajniania wyodrębnionej części dowodów (zeznań świadków, których nie udostępniano obronie), nakłada obowiązek niezwłocznego powiadamiania o wniosku o areszt oraz umożliwia tworzenie odpisów/kopii materiałów, co zwiększa realną możliwość obrony.

Projekt podwyższa próg grożącej oskarżonemu kary, na którym bazuje tzw. szczególna przesłanka stosowania tymczasowego aresztowania z wysokości 8 lat pozbawienia wolności jako górnej granicy zagrożenia do 10 lat.

Projekt modyfikuje przesłankę negatywną tymczasowe aresztowanie poprzez wprowadzenie zasady, że środek ten nie będzie stosowany jeżeli przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 2 lat (obecnie roku).

Projekt likwiduje uprawnienie prokuratora do wstrzymania natychmiastowej wykonalności postanowienia sądu o zmianie tymczasowego aresztowania na poręczenie majątkowe.

Projekt uchyla dotychczasowy zakaz (art. 266 § 1a k.p.k.) uniemożliwiający złożenie poręczenia majątkowego, jeśli pochodzi ono z darowizny czy innej formy przysporzenia dokonanej specjalnie na ten cel.

2. Skutki społeczne: Z uwagi na brak możliwości stwierdzenia bezpośredniego wpływu nowelizacji na ograniczenie liczby tymczasowo aresztowanych oraz skrócenie sumarycznego czasu stosowanego aresztu, nie można szczegółowo oszacować kosztów i korzyści wynikających z projektowanych zmian. Można jednak założyć, że wdrożenie proponowanych regulacji ułatwi realizację prawa do obrony osób podejrzanych i wzmocni ich pozycję wobec innych stron postępowania. Należy jednak podkreślić, że ostateczny efekt i odbiór społeczny nowelizacji będzie uzależniony od bieżącej praktyki sądów i prokuratorów w tym zakresie.

3. Skutki gospodarcze: Projektowane regulacje nie wywołają skutków gospodarczych, w tym w szczególności nie wpłyną na przedsiębiorców, konsumentów ani na sytuację na rynku pracy.

4. Skutki finansowe: Projektowana regulacja będzie miała wpływ na budżet państwa, choć jego wymiar nie jest możliwy do oszacowania. Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na budżety jednostek samorządu terytorialnego.

5. Rozwiązania zagraniczne: W państwach członkowskich UE w areszcie tymczasowym przebywa średnio ok. 25% osadzonych. Odsetek ten jest najwyższy m.in. w Luksemburgu, Holandii i na Malcie. Z kolei średni czas trwania tymczasowego aresztowania w 2020 r. był najdłuższy w Słowenii, na Węgrzech i w Grecji. Wśród państw UE stosowane są zróżnicowane rozwiązania w odniesieniu do poszczególnych aspektów tymczasowego aresztowania, będących przedmiotem projektu, w tym w zakresie przesłanek stosowania tymczasowego aresztowania, dostępu do akt, maksymalnej długości stosowania tymczasowego aresztowania oraz wymogu przesłuchania podejrzanego.

Autorzy:

dr Marek Jaśkowski, ekspert ds. legislacji (pkt I-III)

dr Danuta Adamiec, Justyna Branna, Daniela Kupis, specjaliści w Wydziale Oceny Skutków Regulacji (pkt IV, XI.5)

dr Sebastian Zieliński, Politechnika Warszawska, (pkt V, X, XI.1)

dr Izabela Bień, specjalista ds. społecznych (pkt. VI, X, XI.2)

dr Adrian Gryczuk, specjalista ds. systemu gospodarczego (pkt. VII, X, XI.3)

dr Olga Olkowska, specjalista ds. finansów publicznych (pkt. VIII, X, XI.4)

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Piotr Chybalski

/podpisano elektronicznie/

Deskryptory bazy REX: projekt ustawy, OSR, kodeks postępowania karnego, tymczasowe aresztowanie

Weryfikacja: Tomasz Jaroszyński (pkt I-III), Dobromir Dziewulak (pkt IV), Andrzej Sakowicz (pkt V), Mirosław Sobolewski (pkt VI), Piotr Russel (pkt VII), Monika Korolewska (pkt VIII), Andrzej Sakowicz (całość), Adam Dudzic (całość)